

μετὰ τούτων συνέπραττον, ὡς προείπομεν, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ ἀξιολογώτατα ἐπικουρικὰ σώματα. Οἱ Θεσσαλοὶ, τοὺς ὁποίους βραδύτερον ὁ Φίλιππος ἐν μέρει καθυπέταξεν, ἐν μέρει προσφκειώθη, παρέσχον αὐτῷ ἐν σῶμα βαρέος ἵππικου, τὸ ὁποῖον κατ' οὐδὲν ἦτο ὑποδεέστερον τοῦ ἐπιχωρίου μακεδονικοῦ ἵππικου. Πρὸς τούτοις ὁ Φίλιππος καὶ ἐκ πρώτης μὲν ἀφηγερίας, ἔτι δὲ μᾶλλον ὅτε ἀνemiχθη πλείότερον εἰς τὰ τῆς ἐνταῦθα Ἑλλάδος πράγματα, προσέλαβε καὶ ἐντεῦθεν οὐκ ὀλίγους ἐθελοντάς, οἵτινες ἐτάσσοντο καὶ ἐμάχοντο ὅπως οἱ Ἕλληνες ὀπλίται, φέροντες δηλαδὴ τὴν μεγάλην ἀσπίδα καὶ τὸ δόρυ, ἦτοι τὴν διὰ μιᾶς χειρὸς φερομένην λόγχην· ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν μαχίμων φυλῶν τὰς ὁποίας πρὸς δυσμὰς καὶ πρὸς βορρᾶν τῆς Μακεδονίας καθυπέταξεν, ἦτοι τῶν Θρακῶν, τῶν Παιόνων, τῶν Ἰλλυριῶν καὶ ἄλλων τοιούτων, ἐστρατολόγησεν οὗτος πολλὰ καὶ ποικίλα σώματα πελταστῶν, τοξοτῶν, ἀκοντιστῶν, τὰ ὁποῖα καὶ καθ' ἑαυτὰ μὲν ἦσαν δεξιώτατα, μάλιστα δὲ χρήσιμα ἀπέβησαν συμπράττοντα μετὰ τῶν βαρύτερων ταγμάτων καὶ ἰλῶν τῆς τακτικῆς δυνάμεως. Ἐπὶ πᾶσιν ὁ Φίλιππος συνεπλήρωσε τοὺς στρατιωτικούς αὐτοῦ θεσμούς διὰ τῆς συγκροτήσεως ἐπιτηδειοτάτου μηχανικοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον, περιλαμβάνον μεγάλην προμηθειαν μηχανῶν καὶ ἑξακοντισμάτων, ἦτο ἐπίσης χρήσιμον εἰς πολιορκίας τε καὶ εἰς μάχας, καὶ ὑπερέβαλλε πᾶν ὅ,τι τοιοῦτον ὑπῆρχε πρότερον ἐν τοῖς στρατοῖς. Εἰς δὲ τὴν μεγάλην, τὴν ποικίλην, τὴν συστηματικῶς μεμερισμένην ἐνεργὸν ταύτην στρατιωτικὴν δύναμιν, προσθετέον τοὺς πολιτικούς ὑπαλλήλους, τὰ καταστήματα εἰς τὰ ὁποῖα συνεκεντροῦντο καὶ ἐπρογυμνάζοντο οἱ νεοσύλλεκτοι, τὰς πᾶν ὄπλων ἀποθήκας, τὰ καταστήματα τὰ προνοοῦντα περὶ τῆς προμηθείας ἵππων εἰς τὸ ἵππικόν, τοὺς ὑπασπιστάς καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἵνα λάβωμεν ἔννοιάν τινα τοῦ θαυμαστοῦ στρατιωτικοῦ ὀργανισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἐσχέδιασε καὶ ἐξετέλεσεν ὁ Φίλιππος. Ἐπὶ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεώς του ἡ Πέλλα ἦτο πόλις ἀσημος, ὅτε δὲ ἀπέθανεν, ἡ πόλις αὕτη ἦτο οὐ μόνον φρούριον ὀχυρὸν καὶ ταμεῖον ἀσφαλὲς τοῦ βασιλικοῦ θησαυροῦ ἀλλὰ καὶ ἡ κυριωτάτη ἐστία τῆς μεγάλης ἐκείνης στρατιωτικῆς δυνάμεως· διότι ἐνταῦθα καὶ μέχρι τῆς καταλύσεως τῆς μοναρχίας ὑπῆρχε τὸ στρατιωτικὸν συμβούλιον, καὶ τὸ λογιστήριον τὸ στρατιωτικόν, καὶ τὸ ἵπποτρόφιον, καὶ οἱ παιδευταὶ τῶν πολεμικῶν, καὶ πᾶν ὅ,τι συνετέλει εἰς τὴν συντήρησιν καὶ διοίκησιν τοῦ στρατοῦ.

Οὐδέποτε οὐδαμοῦ πρὸ τοῦ Φιλίππου ὑπῆρχε στρατιωτικὴ δύναμις τοσοῦτον καλῶς καὶ ἐπιτηδείως κατηρητισμένη· ἐλάβομεν ἄλλοτε ἀφορμὴν νὰ ἐξηγήσωμεν ὅποσον οἱ Ἕλληνες ὀπλίται ἦσαν ἀνώτεροι τοῦ περσικοῦ πεζικοῦ· ἀλλ' εἶναι πρόδηλον ὅτι ἡ μακεδονικὴ φάλαγξ ἀπέβη ἔτι ἰσχυροτέρα τοῦ ὀπλιτικοῦ τῶν ἐνταῦθα Ἑλλήνων, τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ συνεπληροῦτο καὶ δι' ἄλλων ποικίλων πεζικῶν σωμάτων, καὶ δι' ἵππικου κρείττονος τοῦ προτέρου ἑλληνικοῦ, καὶ διὰ μηχανικοῦ σώματος ἀσυγκρίτῳ λόγῳ τελειότερου τοῦ προηγούμενου μηχανικοῦ τῶν Ἑλλήνων. Ἄλλ' ὅπως εἶπομεν ἀνωτέρῳ, καὶ ἀνάγκη νὰ ἐπαναλάβωμεν, ὅτι ὁ ἄριστος οὗτος μακεδονικὸς στρατὸς οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ἀρχαιότερος ἑλληνικὸς, τελειότερον καὶ πληρέστερον καταρτισθεὶς. Αἱ ἀρχαὶ ἦσαν αἱ αὐταί, ἀπλῶς δὲ μόνον ἀνεπτύχθησαν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου· ὁ τακτικὸς βηματισμὸς καὶ ἡ πυκνὴ παράταξις τῆς φάλαγγος ὑπῆρχεν ἤδη παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὀπλίταις· ὅ,τι παρέσχεν ἀκαταμάχητον εἰς τὴν φάλαγγα ὑπεροχὴν ἦτο τὸ νέον ὄπλον τὸ δοθὲν εἰς αὐτὴν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, ἡ σάρισσα. Τὰ ἄλλα πεζικὰ σώματα, οἱ ὑπασπισταί, οἱ πελτασταί, οἱ ὀπλίται ἦσαν αὐτὰ ταῦτα τὰ ἑλληνικὰ ἀπαράλλακτα. Δὲν δμιλοῦμεν περὶ τινῶν ἐλαφρῶν σωμάτων τῶν ἐκ βαρβάρων στρατολογουμένων, οἳ οἱ ἦσαν οἱ Ἀγριαῖνες λ. χ., διότι τοιαῦτα βάρβαρα ἐπικουρικὰ σώματα μετεχειρίσθησαν πολ-